

«TARİHİ MADDECİLİĞE REDDİYE» Yazan: HİLMİ ZİYA ÜLKEN, Türk Sosyoloji Cemiyeti yayınlardan: I İstanbul, Kardeşler Basımevi 1951.

C. Tanyol

Son asrın en tipik ve aynı zamanda en popüler felsefelerinden biri Materyalizmdir. Hiç bir felsefe düşünceye ve içtimai hayata materyalizm kadar müdahale etmemiştir. O, sosyalist ve komünist cemiyet görüşünün tabii ve mantıkî temeli olmuştur. Bu yüzden materyalizm bir propaganda felsefesi haline gelmiş, dinî bir vasıf kazanarak, esas iddiası akıl ve müsbet düşünce iken, ondan tamamiyle uzaklaşarak, hâdiseleri zorlamak suretiyle düşünce adına düşünceye çelme takmak yolunu takip etmiştir. Son yıllara kadar, felsefî düşüncenin henüz çok zayıf olduğu memleketimizde materyalizme karşı bir düşünce tavrına rastlanmamakta, daha ziyade onun içtimai esintileri, siyasî bir kanaat şeklinde zaman zaman sahneye çıkmakta idi. Hilmi Ziya Ülken'in Türk Sosyoloji Cemiyeti yayınlardan birincisini teşkil eden «Tarihî Materyalizme Reddiye» adlı kitabı ilk defa materyalizmi felsefî temellerinden ele almış ve onu hür düşüncenin tenkidine arzetmiş bulunmaktadır. Eserin ağırlık noktasını filozofik düşünce teşkil ediyor. Burada tarihî materyalizmin göze batar iddiaları felsefî temellerinden çürütülüyor. Kitabın münakaşası ettiği problemler bunu açık olarak göstermektedir. Müellif, eserinde önce: «Mantık ve felsefe karşısında tarihî materyalizm» meselesini inceliyor. Burada tarihî materyalizmi besliyen eski felsefe mektepleri tenkit ediliyor. Mantık prensipleri karşısında diyalektiğin hataları gösteriliyor. Bundan sonra «âlemlerin menşei» meselesinde tarihî maddecilerin ilmi verileri, doktrinleri lehine, nasıl zorakî bir tefsire tâbi tuttukları, yeni araştırmaların onların iddialarını nasıl tekzip ettiği münakaşa ediliyor. Hilmi Ziya Ülken'in, problemleri kavrayan ihatalı zekâsı eserin şematik bölümlerinde açıkça görülüyor. Kitap, şu problemlerin münakaşasıyla devam ediyor:

Biyoloji ve psikoloji: burada maddecilerin biyolojiden istifade için gayretleri, psikoloji sahasında şuru inkâr için boşuna teşebbüsler, bu hatalı görüşlerin reddi gibi meseleler ele alınıyor.

«Yeni fizik üzerinde münakaşalar» bahsinde, «ilmi» bir çehre taşıyan bazı izahların arkasında materyalizmin gizli çehresine işaret ediliyor; ve yeni fizikte tarihî maddeciliğin iddiaları reddedilerek ideolojilerden müstakîl bir ilim anlayışının müdafaası yapılıyor.

«Din, san'at karşısında tarihî materyalizm» konusunda, tarihî materyalizmin kıymetler âlemine ilim dışı hücumları, meslek gayretinin aldığı mütecaviz ve yanlış görüşler üzerinde duruluyor ve din hakkında ileri sürülen iddiaların sakatlığı çeşitli delillerle gösteriliyor. Nihayet «ahlâk meselesi» incelenirken, dil tahliline dayanan ahlâk tetkikinin yanlışlığı meselesi üzerinde duruluyor. Materyalizmin bu sahadaki iddiaları bir yığın sosyolojik ve etnolojik delillerle reddediliyor. Bun-

dan sonra eserde: «Tabiat kanunu fikri ve tarihî materyalizm», «Materyalist psikoloji», «Tarihî maddecilik ve psikanaliz», «Tarihî maddeciliğin mevzuaları», «Gaye - vasıta değerler», «Tarihî maddeciliğin içtimai görüşü», «Kriz nazariyeleri», «Kommünist beyannamesinin ilimle alâkasızlığı», «Tarihî maddecilik ve mistik», «Ziraat ve endüstrileşmenin içtimai realitesi», «Mülkiyet», «Aile», «Orta sınıfların muhafazası», «Tarihî materyalizmin inhilâli» gibi ana problemlerin münakaşası yapıyor ve tarihî materyalizmin bu sahadaki iddiaları çürütülüyor. Son olarak «İçtimai gerçek ve insan» meselesi üzerinde duruluyor. Burada muasır içtimai gerçek olan «millet», milletler medeniyeti, içtimai problemin millet içinde yeri, insanî varlıkların diğer varlıklara ircaı imkânsızlığı gibi meseleler ineleniyor.
